

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

2021
01

PFLA SPORT- ÉS KONFERENCIA-KÖZPONT | Felcsút

Vándorokból mesterek | Dobrosi Tamás

FŐÉPÍTÉSZEK | Markót Imre – Törökszentmiklós

FALUHÁZ-FELÚJÍTÁSOK | Bagod, Bak

**A LÁMPAOSZLOPOK ÉS A TELEFONFÜLKÉK
JELENTŐSÉGÉRŐL** | Roger Scruton

INTERJÚ MARKÓT IMRÉVEL

Kuli László

33

Markót Imre a Vándoriskolát elvégezve hazament Törökszentmiklóásra, hogy kamatoztassa az itt tanultakat. Több Szolnok környéki kisvárosban megtaláljuk jellegzetes épületeit. Az Otthonunk Szentmiklós Egyesület elnökeként tevékenykedett a városért, évekig volt a település főépítésze, 2014-től mint polgármester dolgozik a közösségért.

> A vándoriskolai diplomádat 1998-ban kaptad meg. Mestereid között csak Ekler Dezső irodája működött a fővárosban, többi vándoriskolai mestered (Lőrincz Ferenc, Dévényi Sándor, Deák László, Jankovics Tibor) vidéki városokban dolgozott. Már akkor is a kisvárosi lépték érdekelt? Szülővárosod, Törökszentmiklós lebegett a szemed előtt? Mit tudtál „begyűjteni” mestereidtól e területen?

A kisvárosi lépték, amit felvetted, nagyon érdekes megközelítés. Bevallom, soha nem fogalmazódott meg ez így bennem, és nem is gondolkodtam azon, hogy építésszemmel, léptékekben különbséget tegyek település és település között, abban a tekintetben, hogy egy épületet épp hová tervezek, vagy miért ott élek, ahol élek. Ami mindig is vonzott, az sokkal inkább a vidéki lét, mintsem egy kisváros léptéke. A Vándoriskola időszakában is a választásaimban – hogy kitől tanuljak, kinek a dolgait szívjam magamba – természetesen a mestereim személye, munkássága szá-

mított elsősorban, de fontos volt mellette a vidéki létezés megtapasztalása is. Bár Szolnok, Keszthely, Kaposvár, Pécs egészen más, mint Törökszentmiklós. Az előbbieket gyökereim mélyebbre nyúlnak. Úgy gondolom, hogy egy település életére, az ott élők által alkotott közösségre is igaz a hasonlat az élő fáról: mennél idősebb egy fa, mennél mélyebbre nyújtja a gyökereit, a lombja annál terebélyesebb, és egy terebélyes lombkoronában mindenből sokkal több akad. Ennek ellenére a törökszentmiklói gyökereim visszahúztak.

Kértezed, mit „gyűjtöttem be” mestereimtől ezen a területen? A sok szakmai kincs és emberség mellett azt a megtapasztalást, hogy létezik vidéki lét, továbbá megerősítést abban, hogy lehet az ember építész nemcsak a fővárosban, hanem vidéken is. Sőt, szükség is van rá vidéken. Az elvégzendő munka csak részben köti az embert ide, mert a mobilitás és az ismeretségi kör, a kapcsolatok messzebbre mutatnak, mint az a hely,

▲ Mindszenty-emlékhely, Törökszentmiklós, 1998

FŐÉPÍTÉSZEK

Markót Imre – Törökszentmiklós

Upon graduating from the Itinerant School, Imre Markót went home to Törökszentmiklós to make the most of what he had learned. His unique structures are scattered across the landscape in many towns around Szolnok. Intermittently, he has served as the President of the Otthonunk Szentmiklós Association, as the Chief Architect of the settlement and, since 2014, as its mayor.

▲ Társasház, Törökszentmiklós, 2008

Társasház, Törökszentmiklós, 2008 ▼▶

ahol éled az életedet. De hogy a léptekre kicsit visszatérjek, így, kb. huszonöt év távlatából visszatekintve és értékelve a múltat, az én esetemben úgy látom, hogy valóban más volt a lépték itt, mint ha fiatalon Budapesten maradtam volna.

▶ **Makovecz Imre mondta nekünk, vándoroknak, hogy a Vándoriskola elvégzése után meg kell találnunk az országnak egy nekünk való szegletét, és ott tisztességgel neki kell látni dolgozni. Te hogyan láttál neki e feladatnak? Hogyan lettél Törökszentmiklós főépítésze? Mi történt veled a diploma után?**

A diploma után, pontosabban az Ekler Dezsőnél eltöltött néhány hónap után, 1997 tavaszán visszakerültem Törökszentmiklósról, és bő két évig Szolnokon dolgoztam Deák Laci és Blazsek Gyöngyvér mellett. 1998-ban Törökszentmiklóson 50 éves évfordulója volt a Nagykovácsi Mária-napoknak. Ez az eseménysorozat emléket állít annak a napnak, amikor 1948. május 7-9. között Mindszenty József hercegprímás a városba érkezett, és átadta XII. Pius pápa Magyarországnak ajándékozott Mária-kegyesobrárt, ami azóta is a Kálvá-

ria-kegytemplom éke. Az 50. évfordulóra néhány hónap leforgása alatt, azon a téren, ahol a hercegprímás a szentmisét celebrálta, talán az ország első köztéri Mindszenty-szobrát állította fel a város. Ennek megvalósítását én kezdeményeztem, és én lehettem a környezetének az építész-tervezője is. Ez volt az első megjelenésem szülővárosomban építészként. 1999 végére megérett bennem az önállóság iránti vágy – addigra volt is annyi munkám, amivel önállósulhattam. 1998 azért is fontos év szám az életemben, mert a helyi politikai közélet iránt is érdeklődve, az akkori önkormányzati választásokon képviselőjelöltként indultam Törökszentmiklóson a Kiszgazdapárt – MDF – Fidesz közös jelöltjeként. Hogyan lettem főépítész? Képviselőnek nem választottak meg sem engem, sem pedig a korábban két cikluson át kiszgazda polgármestert, akivel együtt indultam. 2000 nyarán a város akkori MSZP-s alpolgármestere, helyi építési vállalkozó, akivel korábban már volt némi közös érintkezési felületünk a szakmán keresztül, keresett meg azzal a kérdéssel, hogy elvállalnám-e Törökszentmiklós főépítési megbízását. Igent mondtam, így lettem első ízben főépítész 2002-ig. Az az időszak meghatározó volt az életemben, hiszen építészként megismerkedtem azzal a településsel, ahol születtem. Felnöttem egy városban, 14 évesen elmentem, majd 28-30 évesen, fiatal felnőttként, építészként visszakerültem, és elkezdtem megtanulni, felismerni az értékeit, a még el nem bontott kincseit. Abban az időszakban születtek könyvek itt helyben is a régi városról, a 60-as, 70-es évek-

▲ Családirház-átalakítás, Törökszentmiklós, 2006

ben lebontott utcasorokról, épületekről. Azzal szembesültem, hogy már sok eltűnt közülük. Elindultam egy úton. Próbáltam beépítési tervek készíttetni meghatározó területekre. Létrehoztam egy rendeletet a helyi épített örökségünk védelméről. Az önkormányzat pályázatból felújított egy szecessziós polgári házat. Elindítottam az új települési rendezési terv előkészítését. De nem találtam a közös hangot az akkori polgármesterrel, így a 2002-es önkormányzati választások után, mivel ismét bizalmat kapott a választóktól, felmondtam a főépítési megbízást. Közel öt év szünet után, 2007 elején kért fel ismét főépítésznek az akkor új polgármester, és egészen 2014 nyaráig végezhettem szülővárosomban ezt a munkát. Ez a második ciklus már egészen másról szólt, mint az első két év. Bár ebben az időszakban is megtapasztaltam, hogy a politikai akarat nem hagyatkozik feltétlenül az építészeti érvekre, de türelmesebb voltam, mint korábban. Ekkor lehetőséget kaptam Tervtanács működtetésére is. Később azonban a képviselő-testülettel nem kaptunk forrást a működéshez, így a Tervtanács feloszlott. Erre az időszakra esett az Európai Unió 2007–2014-es fejlesztési ciklusa. Sikertelenül olyan pályázatokat megnyerni és a

▲ Mindszenty-emlékhely, Törökszentmiklós, 1998

▲ Családi ház, Törökszentmiklós, 2009

pályázatok előkészítésében részt venni, az *Integrált Városfejlesztési Stratégia* megalkotásában közreműködni, melynek eredményeként a város főtere megújulhatott, új művelődési ház és könyvtár épülhetett, és a Városháza visszaköltözhetett a régi, 1909-ben épült épületébe.

▶ **Milyen épületeket tervezél? Mi valósult meg? Hol maradt benned hiányérzet?**

Amikor a felvezetődben a kisvárosi lépték vonzalmáról kérdeztél, említettem, hogy ez így soha nem fogalmazódott meg bennem. Ugyanakkor azzal a döntéssel, hogy Törökszentmiklóst választottam lakóhelyemül, és ide kötöttem a munkavégzésem helyét is, léptéket tekintve meghatároztam – főképp utólag nézve – az építési lételemet. Törökszentmiklós kisváros. Amikor az önálló pályámat kezdtem, én lettem a városban a hatodik építész, és ez a szám azóta csak csökkent. Utánam senki nem jött vissza, pedig az évek során több fiatal is végzett építészként. Érdekes még, hogy mindenki egyedül dolgozott, ez pedig valahol meghatározza a tervezendő épület léptékét. Bár kezdetben próbáltam kísérletet tenni arra, hogy az egyik kollégámmal összefogjunk, ez nem járt sikerrel. Amikor

▲ Családi ház, Törökszentmiklós, 2010

egyedül dolgozol, a megbízás átvételétől a tervek átadásán át, netán a megvalósításban történő közreműködésig is csak te magad vagy. Van egy határ, ami fölött képtelenség elvállalni egy munkát, mert nem tudod feldolgozni a tervek, összeállítani a tervdokumentációt. Esetleg hónapokat kérsz a munka elvégzésére, amit pedig a piac nem fog tolerálni. Én főképpen lakóépületeket terveztem, többségében családi házakat, de volt szerencsém társasházakat, kisebb középületeket, bankfiókokat, óvodát, bölcsődét is alkotni. Ipari csarnokkal is volt dolgom, irodaépülettel szintén. Vázlatlattervi szinten szállóadóval, szállásépülettel, templommal és egy kisebb történelmi emlékparkkal is foglalkozhattam. Egy öreg sifonériában őrzöm az eredeti tervdokumentációkat, a padláson pedig több papírdoboznyi skicset, amiket a tervezések során firkáltam. Hogy mi valósult meg? Jó kérdés. Sok minden. A szívemhez leginkább a törökszentmiklói Mindszenty-emlékhely áll közel, mert az sokkal többet jelent annál, mint hogy a ma már Kossuth-díjas Györfi Sándor szobrászművész építészé lehettem. Ezt igazából a gyermekemnek is érzem, mert a megvalósítás az én ötletemből indult ki, és ezzel mutatkozhattam be a szülővárosomban. A valaha megépült legnagyobb épület, amit terveztem, egy 6000 m²-es ipari csarnok, szintén itt Törökszentmiklóson. De büszke vagyok jó pár családi házra és társasházra is. Hogy hol maradt bennem hiányérzet? A meg nem valósult épületek miatt mindenképpen. Amiket visszamondtak, pedig már sok energiát befektettem. Akadt olyan is, amit én mondtam vissza, mert éppen eljutottunk egy számomra vállalhatatlan határig. Nem feltétlenül hiányérzetnek nevezném, mert ez rajtam kívül álló tényezőkön is múlt, de valahol sajnálom, hogy egyedül dolgoztam, és nem sikerült egy olyan építészirodát létrehozni, ahol többen dolgozunk, ahol vannak valódi társak.

▶ **Néhány éve Törökszentmiklós polgármestereként dolgozol. Főépítész és polgármester kölesönös tiszteleten alapul**

együttműködése sok településünkön hozott érezhető fellendülést. Hogyan tudtál átülni egyik székéből a másikba? Milyen változást hozott ez a fejlemény építész-praxisodban? Hogyan dolgozol most együtt egy főépítéssel?

Az én főépítési tevékenységem azal ért véget, hogy nyilvánossá vált a polgármesteri jelölésem a 2014-es önkormányzati választásokon. A polgármesterünk úgy gondolta: jobb, ha nem várjuk meg a választások eredményét, gyakorlatilag felmondott nekem. Igazából már az ezt megelőző időszakban sem kért az önkormányzati vezetés kifejezetten szakmai véleményt tőlem a fejlesztési elképzeléseimhez. Két polgármester alatt voltam főépítész. Az első nem volt pártpolitikus, pénzügyi szakember volt, és a településfejlesztést sem elsődlegesen építészeti kérdésnek tekintette. A döntések sok esetben nem is szakmai érvek mellett születtek, és ez nem csak az én szakterületemre volt jellemző. Gyakorlatilag 2002-ben ebből lett elegendő. A második polgármesterrel egészen más kapcsolatom volt. Ő sokszor figyelembe vette a szakmai érveket, de a második ciklusában előtérbe helyezte a pillanatnyi politikai előny megszerzését. Elsődleges cél volt, hogy gyorsan és rövid távon népszerű döntések történjenek, akár a városfejlesztés terén is. Őszintén megvallva főépítészként nekem nem sikerült elérnem egyik polgármesternél sem az általad is említett kölcsönös tiszteletet és bizalmat. A polgármesterek döntései sokszor felülírták, vagy meg sem hallgatták a főépítési véleményt, javaslatot.

Miután polgármester lettem, Tekse Andrást, törökszentmiklósi építészkollegámat kértem fel főépítésznek, akivel korábban is jó szakmai kapcsolatot ápoltam, és aki addig is főépítészként dolgozott egy másik megyei településen. Nem könnyű átülni egyik székéből a másikba. Tény, hogy az ember építész, és építészként gondol a város beruházásaira, a fejlesztési célokra, koncepciókra. Az első években előfordult, hogy főépítésznek képzeltem magam. Átnyúl-

▼ Családi ház, Csömör, 2002

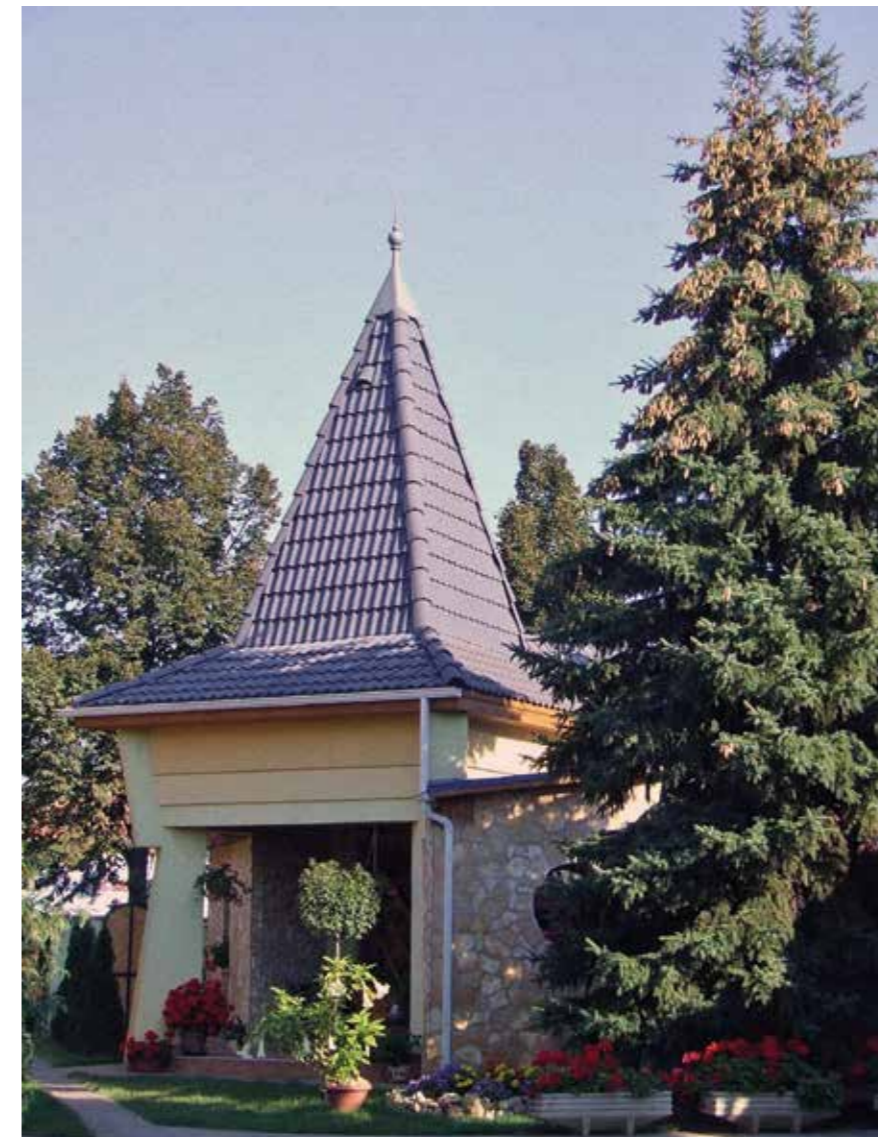
◀ Takarékszövetkezet, Tiszavárkony, 2002

Igyekszem nagyobb teret adni András számára, és támaszkodni az ő véleményére. Ugyanakkor ő is számít a szakmai véleményemre egy adott kérdésben. Nem könnyű a határokat meghúzni, de az egyéb feladatok miatt nem is marad az embernek ideje kisebb szakmai kérdésekben állást foglalni. A koncepcionális kérdésekben viszont nekem is vannak határozott építészeti elképzeléseim. Egyébként a polgármesterség az építész-praxisomban azt eredményezte, hogy közel hat éve nem terveztem házat. Az utolsó házamat, egy szolnoki kétlakásos társasház terveit 2015-ben készítettem el, mely aztán meg is épült.

> Egy település közösségében elismertséget és bizalmat szerezni évekig tartó folyamat. Egy kis településen ez járható út, de egy nagyobb, Törökszentmiklós léptékű városban ennél már többre van szükség. Szerinted mekkora az a lélekszám, ahol már óhatatlanul be kell vonni a pártokat a támogatás megszerzéséhez? Függetlenséged megtartása mellett a pártpolitikai színtér hogyan tud támogatni munkádban?

Törökszentmiklóson azt tapasztaltam, hogy még egy húszezres városban sincs feltétlenül szükség a pártpolitikára. Legalábbis arra, amit az elmúlt húsz évben megéltünk, semmiképpen nincs. A pártpolitikai ellentétek, kiásvott lövésárkok szembefordítják az embereket. Hajlamossá teszik a pártok követőit arra, hogy egy jó ügy mellé azért se álljanak be támogatóként, mert az nem az ő kutyájuk kölyke. Tipikus példája ennek, ha valaki a település egészére pozitívan kiható beruházást azért kritizál, és azért nem fogad el, mert nem az ő pártszimpátiájához tartozó, vagy nem pártpolitikus polgármester vezette önkormányzat nyerte el hozzá a forrásokat. Az önkormányzatiság nem a pártokról kellene hogy szóljon, hanem a helyiekről, az ott élőkéről, és az ott élők véleményének a sokszínűségéről.

A mai Magyarországon az önkormányzatok többsége forráshiányos. A rendszerváltás óta, a kezdetektől ez idáig az önkormányzatok bevételeit az egymást

▲ Családház-bővítés, Törökszentmiklós, 2003

tam a főépítész feje fölött, vagy keresztülhúztam egy korábbi fejlesztési célt, és másikat vittem be egy pályázatra, anélkül, hogy ezt vele egyeztettem volna. Többször is volt konfliktusunk ilyen esetek miatt. Sokszor felröptem nekem, hogy polgármesterként úgy kezelem őt,

ahogyan engem az előző polgármester. Mentségemre szóljon, hogy én magam is építész vagyok, és nem a pillanatnyi politikai célok vezérelnek, hanem a szakmai elképzeléseim. A ciklus végére és most, a második ciklusra szándékosan háttérben akartam és akarok maradni.

▼ Kétlakásos társasház, Szolnok, 2016

váltó kormányok folyamatosan nyirbálták. Az önkormányzatok, amikor költségvetést terveznek, első helyen mindig a működést tűzik ki célként, azaz a kötelező és az ezek mellé társuló önként vállalt feladataik elvégzéséhez biztosítják a szükséges pénzeszközöket. A megmaradt összeget tudják beruházásokra, felújításokra, fejlesztésekre fordítani. Ezeket nevezhetjük vágyaknak, álmoknak, céloknak, melyek megvalósulásán keresztül méri a lakosok egy polgármester, egy önkormányzati vezetés sikerességét, eredményességét. Az ilyen célok közül a legegyszerűbb dolgok az út- és járdafelújítások, valamint az egyéb infrastrukturális (víz, szennyvíz, csapadékvíz) fejlesztések. A szükséges intézményi beruházások (bölcsőde, óvoda, kulturális épületek, orvosi rendelők stb. építése), közösségi terek megvalósítása, zöldfelület-fejlesztések, meglévő ingatlanok felújítása stb. Törökszent-

miklóson ezekre a célokra a saját bevételeinkből éves szinten 300-350 millió forint marad, ami rendkívül kevés. Ezt a forrást európai uniós, valamint hazai pályázatokból tudjuk kiegészíteni. Ezeknek a forrásoknak a megszerzése, úgy érzem, jelenleg nem mentes a pártpolitikai színtértől. A tapasztalat azt mutatja, hogy a jelenlegi kormányzó pártok nem ugyanazzal a mértékkel mérnek azon települések esetében, ahol a polgármester független vagy más pártból jövő.

› Az épített környezet védelmében, és annak fejlesztése során milyen, Törökszentmiklósi jellemző megoldásokat tudnánk bemutatni? Van egy átfogó szentmiklósi jövőkép, felvázolt ideális város, vagy a feladatok és lehetőségek függvényében léptek előre? Melyik fejlesztésre vagy a legbüszkébb?

Törökszentmiklós 2020-ban ünnepelte a török idők utáni újratelepítésének

300. évfordulóját. A 2020–2021-es éveket az önkormányzat *Törökszentmiklós 300 Emlékévé* nyilvánította. Az emlékvé eseménysorozatának előkészítésére létrehozott Emlékbizottság városfejlesztési albizottsága 28 pontos fejlesztési javaslatot állított össze. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia szintén átfogó fejlesztési elképzeléseket tartalmaz. Az ideális természetesen az lenne, ha a településfejlesztés ezek mentén a stratégiák mentén haladhatna lépésről lépésre. A valóság azonban ettől lényegesen eltér. Legutóbb 2020 elején határoztuk meg az előttünk álló hétéves fejlesztési ciklusra vonatkozó települési igényeinket a megyei önkormányzat számára, ekkor ennek a pénzügyi igényei 40 milliárd forintra rúgtak. A mögöttünk hagyott hat évben összesen 5 milliárd forint értékű pályázati forráshoz jutottunk. Ezt azért emelem ki, hogy látható legyen a különbség a

▲ Urnafal, Tiszapüspöki, 2012

valós igények és a lehetőségek között. Bár van átfogó jövőkép, csak a lehetőségekhez igazított feladatmegvalósítókkal tudunk előre haladni. Ugyanakkor a napokban Jász-Nagykun-Szolnok megyére vonatkozóan nagymértékű fejlesztési csomag érkezéséről szóltak a napi hírek, és ezekkel kapcsolatban megkezdődtek a megyei egyeztetések is. Ha ez valóban megvalósul, ha nem is az elkövetkező hét évben, de 2030-ig megérkezhet a 40 milliárd is a városba. A remény hal meg utoljára. Ahogy egy ember életében, úgy egy település életében is a legfontosabb a jövőbe vetett hit, bizalom és optimizmus. Miként lépkedtünk az elmúlt hat évben a lehetőségeink mentén? Tudtunk infrastrukturális fejlesztéseket, felújításokat megvalósítani: helyi utakat, kerékpárutat, szennyvízhálózatot, szennyvíztelepet felújítani, csapadékelvezető rendszert építeni. Önkormányzati ingatlanokat korszerűsíteni, önkormányzati ipartelep fejlesztési, új csarnokkal, épületfelújításokkal: iroda-, öltözőépülettel. Községi sportpályákat építhettünk, megújítottuk a városi piacot. Ez utóbbi városrendezési feladat is volt, ugyanis az addig közutakkal szabdaltságot új

területek bevonásával tömbösítettük, és a szanált területeket parkosítottuk. Polgármesterként eddig erre a fejlesztésre vagyok a legbüszkébb, amit egyébként a Vándorépítész Kft., Czégány Sándor tervezett. Fontos kiemelni, hogy az önkormányzati fejlesztések mellett számos állami beruházás is megvalósult a városban. Ezek egyike a *Nemzeti Köznevelési Infrastruktúra Fejlesztési Program* keretében megépült tanuszoda. A programban szereplő tanuszodák tervei mind a *Kós Károly Egyesüléshez* kötődnek. A *Nemzeti Sportközpontok* mint beruházó részéről Jánosi János (Kvadrum Kft.) koordinálta az épületeket. Első körben 24 épült az országban, a miénket Horváth Zoltán (Triskell Kft.) tervezte. Az elmúlt években polgármesterként az Egyesülsből nem csak Czégány Sanyit kerestem törökszentmiklósi megbízásokkal. Pályázatokhoz kapcsolódó terveken dolgozott nálunk Pintér Balázs is. Csernyus Lőrinchez több szálon is kötődöm. Korábban a *Vándoriskola* hallgatói számára szerettem volna kisebb helyi pályázatokat lebonyolítani, ezért 2015-ben megkerestem őt azzal az elképzeléssel, hogy újítsuk meg a közigazgatásilag Törökszentmiklóshoz kapcsolt három

kis falunk építészeti arculatát egy vándoriskolás ötletpályázat keretén belül. Ez az elképzelés aztán csak ötlet maradt. De részben épp ennek köszönhetően a 100 lelkes Óballa nevű kis falunk 2018 őszén Csernyus Lőrinc és Buella Mónika közreműködésével sikeresen bejutott a 25 éves NKA Építőművészeti Tagozatának projektjébe, melyben Ybl-es építészhallgatók a falu főterét tervezték meg közösségi tervezésben. Czégány Sanyi és Pintér Balázs mellett Csernyus Lőrinc is végzett építész-tervezői munkát Törökszentmiklós számára: egy új, négycsoportos bölcsőde tervezésével bíztuk meg, de a pályázatunk sajnos nem nyert. Végül, de nem utolsósorban tájépitészként Buella Mónikával is dolgoztam együtt polgármesterként. Mónika a piacátalakításhoz kapcsolódó új közösségi parkot és a piac zöldfelületeit tervezte nálunk, majd egy harminc éve feltöltött malomtó helyén „organikusan” kialakult közösségi park komplex zöldfelületi rendezésének vázlatát készítette el. Egyelőre a fiókban hever, sok más elképzelésünk vázlatai, megkezdett tervei mellett. Bízom abban, hogy ezeket a fiókban heverő terveket hamarosan leporolhatjuk majd.

▲ Tiszaföldvár és Vidéke Takarékszövetkezet, Tiszaföldvár, 2008